

ante adventum Æsculapij ex Epidauro; de quo 15. Februar. Unde Ovid. d. v. 293. inquit:

Jupiter in parte est, cepit locus unus utrumque:

Ovid. Junctaque sunt magno templa neporis avo.

Ob simulacrum Æsculapij allatum cum angue, & hoc loco positum, Æsculapio tota insula consecrata est: & ob memoriam Manlij, quo Romam simulacrum devectum; eadem insula ex marmore & lapide Tiburtino ad modum navis est efformata. Visitur adhuc in hortis S. Bartholomæi forma navis ex lapide tasio, & in ejus latere reptantis serpentis simulacrum. Marlian. cap. 123. & 140. Guillerm. Choul, de Religion. Roman. fol. 116. & Topograph. Rom. p. 2. fol. 27. Vid. 28. Febr. Lues universalis ex Epidauro (modo Ragulia) in Urbem advexit Æsculapium sub forma serpentis; quo viso cuncti qui Romæ ægri in salutem actutum restituti: quo prodigio ibi illi erectum templum & extractum nosocomium infirmis; ut præterd esset fanitas eo loci quo absconditus serpens sub terram. Adventum floridè describunt Ovid. 15. Metam. fab. 59. Natal. Com. hic, & lib. 4. Mytholog. cap. 11. Chartar. fol. 54. Marlian. d. Valer. Maxim. 1. cap. 8. Anton. Constant. & Carol. Neapolitan. in 1. Fastor. v. 289. Claudian. 3. de Laud. Stilic. à v. 171.

Huc depulsurus morbos Epidaurius hospes, Reptavit placido tractu, vectumque per undas Insula Peonium texit Tiberina draconem. Plin. libr. 29. capit. 4. Inesse serpentibus (inquit) remedia multa creduntur: & ideo Æsculapio dicantur. Atqui anguis Æsculapio Epidauro Romam advectus est; vulgoque pascitur & in domibus: ac nisi incendijs semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere. Dæmon, simia Dei, quæ in dolos non cogitavit? Percussi Hebræi sanabantur viso aeneo serpente: futurus in sanitatem orbis elevatus in lignum non aeneus, sed aureus serpens. Enthusiasmicè ipse Ovid. 6. Fastor. v. 734.

Auxilio est anguis ab angue dato.

Ovid. 11 Hinc apud Ethnicos Dracones in templis aliti, non solum in honorem Deorum, sed tanquam Numina culti. Daniel. 14. 22. simileque habetur apud Ælian. 11. de Animal. cap. 17. de quo 20. Maij: & plura lib. 16. cap. 39. ubi addit: Tertium magnà curâ in Æsculapij templo nutritum fuisse. Pausan. cap. 55. ait: E marmore Æsculapio: ad angues Deo sacros quominus accedant homines, terror obstat: cibum illis in primo aditu apponunt, nec amplius

Dracones in templis, maxime Æsculapij.

quicquam. Etiam cap. 70. Dracones omnes, in primis eorum quoddam genus, fulvo colore conspicuum, Æsculapio sacri habentur; suntque illi hominibus cicures, eosque sola Epidauriorum terra alit. Ibi etiam lucus, quod possent homines nasci & mori, quippe utrumque in Epidauro religio erat; de quo 21. August. Hinc Q. Seren. in Præf. Medic. præcept. v. 9.

Qui quondam placidi reclus sub pelle Draconis

Tarpeias arces, atque incluta templa petisti, Depellens tetros presenti Numine morbos.

Templa Æsculapio sacra ferè xenodochia. Unde Strabo lib. 8. describit ejus Terrapoli templum multitudine ægrotorum, & varijs morbis laborantium; parietesque pictis tabellis ubique tectos, in quibus scripti erant morbi, & nomina eorum, qui se ab illo Deo sanatos fuisse credebant. Idem Anton. Constant. & Paul. Mars. in 1. Fastor. v. 291. Ideo templum Æsculapij (inquit Plin. lib. 29. cap. 1.) etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem fecisse, iterumque in Insula, traduntur. Causas promit Plutarch. Rom. qq. 93. Ludov. Nonn. in Goltz. Græc. tabul. 12. & Tit. Liv. lib. 45. sect. 74. Hoc intuitu ei immolabatur capra, quæ continuo febris laborat. Gyrard. Syntagm. 17. n. 78. & Rolin. 4. cap. 5. Quare apud Corinthum ejus imago instar chimerae, facie leonis, caudâ anguis, & corpore capra. Goltz. d. Ideo in unum apud Ægyptios capra & serpens: Pier. Valerian. lib. 14. cap. 9. etsi aliquando victima (Diongen. Laert. in Socrat. Natal. Com. 3. Mytholog. cap. 13. & 4. cap. 11. ex Platon. in Phædon.) gallus, pro vigilantia in medicina; ut mox videbimus.

12 Cur ergo in templis Æsculapij jacebant plures, quam in ejus xenodochijs; nihil aliud fuit nisi superstitione captandi somnia, queis illis signabatur remedium in morbos. Epidauro decus est Æsculapij sacellum, cui incubantes agritudinum remedia capessunt: Solin. capit. 13. Arietem immolant, cujus substratâ pelle, dormientes nocturna visa expectant: Pausan. cap. 33. Majol. Tom. 2. Collog. 1. Struck. capit. 112. Ælian. d. lib. 9. cap. 33. Fusè de hujusmodi superstitione, Tom. 5. T. 10. D. 2. num. 4. & Tom. 6. T. 6. à num. 14. Strab. describit ritum, lib. 11. Petron. in Satyric. fol. 9. Medicinam somno petij. Idem Sueton. in Vespasian. cap. 7. Chart. d. fol. 57. Epidauri (inquit) Deus tutelaris Æsculapio credebatur, quæ ob ejus templum insigne apud omnes erat celebris: nam qui afflictæ suæ valetudini medicinam quærebat, ad illud sanum proficisceretur, noctu-

Lucus.

Q. Seren.

Templa ejus xenodochia.

Et extra urbes.

Cur ei capra victima?

Gallus.

Ritus dormendi in ejus templis

Etique ibi cubans, in somnis, quid sibi factu esset opus, discerbat. Virgil. 7. Æneid. à v. 87. refert ritum, illustrat La-Zerd. à n. 7. & Plaut. in Curcul. Act. 2. scen. 1. à v. 1. aridet proposito, est ludicrè.

Plaut. Migrare certum est jam nunc è sano foras, Quando Æsculapij ita sentio sententiam: Ut qui me nihili faciat, nec saluum velit.

Valerudo decrevit, accrescit labor. Somnare duntaxat Deum, illis videbatur medicamen, ut ait Aristophan. in Pluto, à v. 711. & Natal. à Comit. d. Causam expressit Quintilian. Declamat. 10. Quotiescunque (inquit) domus fuerat grato sopore prostrata, aderat ille, quales humanis se offerunt oculis propitij Dij; quale latissimum lumen est, cum se patitur videri.

13 Imagines Æsculapij variæ fuere & polyformes. Erat imago viri cum barba valde proluxa, indutus habitu Medici, sedens, in cujus sinu erant pyxides unguentorum, & alia instrumenta ad Medicum pertinentia: cujus manus dextra barbam tenebat, sinistra baculum cum serpente gestabat intorto: Albricus, de Imagin. Deor. cap. 20. Ovid. 15. Metam. fab. 50.

Ovid. Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit Perspice & usque nota, virum ut cognoscere possis. Vertam in hunc, sed major ero, tantusque videbor;

In quantum verti caelestia corpora possunt. Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque Somnus abit, &c.

Addit Pausanias, cap. 69. Epidauri seder in folio Scipionem tenens: alterâ manu draconis caput premit, cane ad pedes decumbente. Eadem Chartar. d. cum mythologia. De Cane dicemus in ejus natali, 17. Novembr. De serpente plura dicunt Mythologi: primò quia serpentes deseruiunt plurimis medicamentis, uti dictum, num. 10. qua etiam de causa coronatur lauro, art. ore valdè medicâ; ut ait Fest. Pomp. d. deinde quia ministerio serpentis Hippolitum Thesei, vel Glaucum Minois filium revocavit ad vitam, ob prodigiumque de cælo à Jove fulmine tactus, & factus in Sphæra Ophiuchus; de quo Isagog. Octobr. num. 34. Hygin. lib. 2. cap. 15. Chartar. d. fol. 60. Pier. Valer. lib. 26. cap. 1. Macrobr. 1. Satyr. cap. 20. ingeniosè inquit: Simulacris junguntur figura Draconum, quia præstant, ut humana corpora, veluti infirmitatis pelle deposita, ad pristinum reviviscant vigorem, ut revirescant dracones per annos singulos, pelle senectutis exuta.

Cur serpens symbolum medicine?

14 Aptius signatur in serpente Paria.

Serpens est igneo colore (ait Ælian. 8. de Animal. cap. 12.) & acerrimo oculorum sensu & largo ore: sed mitis cum sit, Deorum humanissimo Æsculapio ipsum consecrarunt, & ejus ministerio dedicarunt. Symbolum præstantissimi medici: quasi herbarum virtute & Æsculapij opere, serpentes veneno mordentes non nocerent, sed quasi solummodo momordissent. Appian. in Antiquar. simulacrum Æsculapij describit pallio Græco & toga brevi, habentis in sinu opimos telluris fructus, & dextra par gallorum. Gallos propter vigilantiam in arte, fructus verò propter virtutes ad morbos. Natal. Com. d. & Chartar. Pausanias, cap. 53. inquit: Videtur Æsculapio imberbem ex auro & ebore, alterâ sceptrum, alterâ sativa pinus fructum tenentem. Deum ipsum draconis indutâ specie, Epidauro vigis mulorum deportatum, & inter Pana & Dianam collocatum. Arbitror insignibus demonstrari gloriam medici, opportunitatem curationis, & difficultatem artis: igitur qui nucleum quærit, & nucem frangere congruit. Vide Plin. lib. 16. cap. 10. & Pier. Valer. lib. 52. cap. 14. & 16. Apud Mesenios Æsculapij statua cum imaginibus Musarum, Apollinis & Herculis, cum præfatis insignibus. Pausan. cap. 141. Templum apud Epidaurum celeberrimum cunctis, in cujus tholo erant & Cupido, abjecto arcu & sagittis, lyram tenens, & Ebrietas cum phiala vitrea. Idem cap. 69. qui addit: Pila (idest, columnæ) intra templi ambitum multa steterunt: in his virorum & feminarum, quæ à Deo curata sunt, nomina incisa, morborum etiam, quo quisque laborarat, additaque curationis ratio. Supra templum ades, in quibus qui precatum Deum venerunt, dormiunt. Theatrum est omnium operis dignitate præstantissimum. Idem Natal. Comes, 4. Mytholog. cap. 11. Embolia curationum diximus Tom. 6. T. 6. à num. 11. Unde Hemelar. in Numism. aur. Tabul. 23. Ab Antonino Pio superstitione cultrum (ab Antonino Senatore, de quo Lucian. Dialog. de Alexandro, refert Pausanias, quò dudum) indicat etiam tabula quadam fictorum miraculorum, quæ ejus tempore accidisse narrantur, è ruderibus quondam ejus templi eruta, & adhuc Romæ exstans. Meminit hujus tabulæ Smet. in Antiquis inscript. fol. 29. De templo in insula Tiberina, Marlian. d. Topograph. Rom. 2. part. fol. 27. Jacob. Boissard. 1. die Urbis, fol. 11. & Nos 28. Febr. n. 15.

15 Frequenter Æsculapij simulacrum cum uxore Epione; sed frequentius cum filia Hygia. Plin. lib. 35. capit. 11. Talesque (ait) sunt ejus pictura, cum Æsculapio filia Hygia.

Conditio Pa- ric serpenti.

Imago Cupidinis, & Ebrietas.

Epione.

Hygia, Salus & Bona valetudo.

gia. Leopard. lib. 4. cap. 5. Hygia dicta est Bona valetudo & Salus. Pausan. cap. 65. qui 230. insit: In templo Lucina est sacra Aesculapio arca; in qua Hygiae sunt & Aesculapij signa. Siccine in templo Concordiae, ut inquit Plin. lib. 34. cap. 8. & Macrobr. 1. Saturnal. cap. 20. Dicta Hygia sospes, quia ex matre Minerva (Sospite titulo) sicut Aesculapius Soter, sive corporis Salvator. Goltz. d. quod Nonnius: Cui enim nomen illud (inquit) magis conveniet, quam illi, qui efficacibus remedijs pristinae sanitati corpora restituit? Salus, seu Hygia juxta Hygin. Fab. 274. hac de causa in albo Divarum adscripta fuit. Antiquitus non erant obstrictes, quapropter verecundia ductae foeminae parturientes interibant; quippequam lege ab Atheniensibus cautum, nequa foemina auderet medicinam profiteri. Hanc Agnodice quaedam virgo percipivit discere, ut foeminas partu laborantes posset juvare: quod quidem nacta, demptis capillis & habitu virili. Cognita foeminam, in Areopagoque damnata, per foeminas irrita damnatio fuit: deincepsque decretum, impune foeminas ingenuas in praegnantium juvamen, posse discere medicinam: tuncque Agnodice salus foeminarum, seu Hygia sospes est dicta & Dea facta. Hinc ut ait Arnob. 1. Contr. Gent. semper Salus Aesculapij comes; quoniam hic medicaminum repertor, custos praesefque salutis, valetudinis & sanitatis: Plutarch. 8. Sympos. cap. 14. Q. Seren. d. v. 6.

Q. Seren.

Tuque potens artis, reduces qui tradere vitas Nosti, & in caelum Manes revocare sepultos. Hac etiam gratia Salus pingebatur apud Rom. serpentem Aesculapium porrectum dextra tenens, ac ex ejus patera cibum fumentem. Hemelar. d. Tabul. 38. & 39. uti apud Graecos, foemina virgo in folio sedens, pateram tenens, juxta ara in qua involutus anguis, caput attollens. Chartar. in Apollin. fol. 62. In plano arae erat efformata Vesta, velata & alata cujus singulis in manibus fax. Topograph. Rom. 2. p. in front. oper. erat in throno una cum Religione, cui epigraphae: Salus Reipublica. Hemelar. d. Deosculans serpentem Aesculapium, & innixa super columnam, cui titulus: Valetudini. Choul. d. fol. 117. additque Hygiam etiam apud Latinos solere pingi sub vite sedentem in throno, paventem Aesculapium, & juxta columnam, in qua Minerva cum hasta pura: hoc est, sine ferro. Inter illustres Salutis simulacri formas, celebrior Pentagonus, idest, triangulus triplex insertus invicem, ex quinque lineis rectis constans, in quarum spatijs literae vocis Hygia collocatae, cui titulus:

Quid basta pura?

symbolum sanitatis. Haecine tessera etiam dicta, & accepta signum victoria. Origo signi ab Antiocho Sotere, qui anceps discrimine victoriae, despondebat animum: sed apprensus per quietem Alexander Magnus iussit dari pro tessera militibus, insitque vestibus symbolum sanitatis, praefatum scilicet Pentagonum; illoque signo Antiochus Galatas vicit. Kircher. Oedip. Copt. Tom. 2. p. 2. class. 11. cap. 7. Chartar. d. fol. 62. Gyrard. Syntagm. 1. n. 51. Hebraei etiam Pentagonum acceperunt in signum Salutis, scribentes varia nomina Melsiae, vocaveruntque Sigillum Salomonis: typum sane verae salutis, modo intenderent in quinque vulnera Salvatoris: sed Cabalisticae longè absunt. Vid. Kircher. loc. cit.

Salutis nobile signum Pentagonus.

Sigillum Salomonis.

16 Plin. lib. 20. cap. 24. intuitum societatis Aesculapij & Salutis, attribuit compositioni theriacae in venenata animalia, incisae lapide, versibus in limine aedis Aesculapij: & apud Rom. (in quorum 6. Regione, ut ait Publ. Victor, erat aedes Salutis, & quae juxta illam porta in Quirinali, Porta dicebatur Salutaris) erat imago Salutis publicae, foemina stans, geminam prolem in sinu gerens. Goltz in Vit. Augusti. & Hemelar. Tabul. 52. Adi Rhodigin. lib. 7. cap. 24. Rosin. lib. 2. cap. 18. & Stuck. d. cap. 44. ubi Salus collocatur cum Fortuna; sicut Aesculapius inter Minervam & Victoriā, hanc habentem calathum diversorum fructuum, & illam pateram auream, olive fronde coopertam: Choul, d. fol. 118. Sapiut, qui Salutem collocavit cum Castitate (cujus imago, foemina sedens in throno, cui adstabant binae candidae columbae: Aelius Spartian. in seyer. Pier. Valer. lib. 22. cap. 7.) equidem ut succinit Q. Seren. d. in fin.

Salus publicae.

Imago Castitatis.

Sic non incuset validam, placidamque senectam,

Q. Seren.

Nec tibi sit medicis opus unquam, nec tibi casus,

Aut morbus pariant ullum quandoque dolorem;

Sed procul à curis, & sano corpore vivas.

Ita igitur Aesculapius serpentis formam habitus olim pro Salute & bona Fortuna. Stuck. cap. 38. In Augusti lenocinium & medici plaufum de Senatoribus inquit Sueton. in Augusti. cap. 59. Medico Antonio Musae, cujus opera ex ancipiti morbo convalescerat, statuum, are collato, juxta signum Aesculapij stauerunt. Idem Textor, 4. Officin. cap. 39. Dempster. in cap. 31. lib. 9. Rosin. & Bulenger. 1. de Pictur. cap. 23. De augurio Salutis, templo, poculo, porta, navi, mensa, & alijs imaginibus, dicemus alibi.

Kal.

Lares.

17 Kal. quoque Januarij exornabantur Lares, sive Salutis & Aesculapij colebantur effigies; quippe Tutelares Lares in serpentinum forma, vel quia serpentes culti pro Laribus Tutelaribus in aedibus. Stuck. quod dudum. Signat honorem Sueton. in Augusti. cap. 31. (& fusè videbimus die ultim. Mens.) simulque portentum in mortem Neronis, in hoc, cap. 46. Kalend. Januarij exornati Lares (inquit) in ipso sacrificij apparatu conciderunt. At dies magis famigeratus propter Sortes Fortunae Praenestinae. Sueton. in Domitian. cap. 15. Origo potius à Satana, quam à Numero Suffucio. Disposuerat eas in excavatam columnam, unde quotannis Kalend. Januarij magna celebritate eximebantur: eaque quae educta erant, serie junctae, integra responsa abfolvebant, quae Oraculi vim habere putabantur. Majol. Tom. 2. Collog. 2. Suffucius admonitus in somnis, ut Praeneste silicem caederet, perfracto saxo Sortes invenit, hoc est, notulas praesacarum litterarum, quae oracula forte excidunt (Magorum opinione) abdita eruunt, ignota eliciunt, abstrusa ostendunt, impendentia prospiciunt, incerta confirmant, atque futura praenotant. Papae! Post Sortium manifestationem, ex olea quae juxta, mel fluere coepit; & iussu Aruspicum ex illa olea facta est urna, in quam Sortes inclusae, Fortunaeque ritè dicitur, ut quotannis responsa redderent Kal. Jan. Cicer. lib. 2. de Divinat. Plura alia ex varijs AA. deprompsi, Tom. 8. Tautolog. 10. à num. 39. Has Sortes dejicere conatus est Tiberius, sed majestate Praenestinarum sortium territus, desistit: cum obsignatas, devotissimaeque Romam, non reperisset in Arca, nisi relatas rursus ad templum. Sueton. in eo, cap. 63. Proh Tarraricum embolium! Adi Beroald. & Salmat. hic. Haec sunt illae Sortes Fortunae Praenestinae, cujus templum, decollatis civibus.

Forum imago.

Sortes Praenestinae.

Origo.

Veneratio.

Lucan.

Templum & imago Praenestinae Fortunae.

dem die erecta statua Silvano, de quo, 18. April. etiam. M. Sergio, de quo Solin. cap. 6. Ex provocatione obliis victor, quadragintaquingue habuit adversas cicarices, in tergo nullam notam. Spolia ex hoste tricies & quater cepit. In phaleris, hastis puris, armillis, coronis trecenta duodena dona meruit: novem Imperatores qui opera eius vicerant, triumphantes profectus est. Dextram perdidit, qua de causa ferream sibi manum fecit: & cum neutra pene idonea ad praeliandum valeret; una die quater pugnavit, & vicit sinistra, duobus equis eo insideme commosis. Ab Annibale bis captus refugit; cum viginti mensibus, quibus captivitate sortem perfecebat, nullo momento sine compedibus fuerit & catenis. Cannensi quoque praelio, de quo refugisse eximium opus virtutis fuit; solus accepit coronam. Eadem Plin. lib. 7. cap. 28. qui his & alijs addit: Ceteri profecto victores hominum fieri, Sergius vicit etiam Fortunam. Hac de causa in Romani vetusti denarii altera parte Romae galeatae caput expressum est: altera vero facie equo procurrenti insidens, Sergius sinistra manu caput hostis praesefum tenet. Dalecamp. hic.

Statue.

18 Hac pariter die mors contigit T. Livij, & Ovidij Nafonis, principis Poeseos, sicut ille Historiae. Jacob. Pontan. Prodiadgm. in lib. Trist. cap. 1. Rhodigin. 13. cap. 1. & Reusner. A Barbaris Ovidio erectum nobile sepulchrum, ait Jovian. Pontan. de Magnificent. Cujus epitaphium:

Mors Ovidij & T. Livij.

Hic situs est Vates, quem Divi Caesaris ira Augusti patriam cedere iussit humo.

Pontan.

Sape miser voluit patrijs occumbere terris, Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

In gloria T. Livij sat testimonium Hieronymi, Epist. 103. Ad T. Livium (inquit) lacteo eloquentia fonte manantem, de ultimis Hispania, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa aetas inaudium omnibus saeculis, celebrandumque miraculum; ut tantam Urbem ingressi, aliud extra Urbem quaerent. Refert etiam Plin. lib. 2. Epist. 3. Triumphum similiter Magnorum virorum contigerunt hac die. Triumpharunt L. Anton. Pietas ex Alpibus: Luc. M. Censorinus de Macedonia: T. Claud: Nero de Germanis. Goltz. in Fast. Rom. fol. 188-191. & 218. Celebrior cunctis triumphus C. Marij de Africa & Rege Jugurtha. Pompan fusè refert Plutarch. in eo, subditque: Marius ex Libya accitus, & cum exercitu in Italiam delatus; Kal. Jan. quibus apud Romanos principium anni incipitur, Consulatum iniit,

Triumphii varij.

Mors Jugurthae.

inijt, & triumphum egit, incredibile spectaculum Romanis, Jugurtham captivum ostendens. In triumpho C. Marij (inquit Liv. lib. 67.) ductus ante currum ejus Jugurtha cum duobus filijs, & in carcere necatus. Marius triumphali veste in Senatum venit, quod nemo ante eum fecerat: eique propter Cymbriaci belli metum continuatus per plures annos Magistratus est; Consulatu secundo & tertio absens creatus. Deturpavit diem in septimo consulatu: ipso quidem die quo creatus est, Sextum Licinium Senatorem de faxo Tarpejo ejici jussit. Plutarch. in eo, & Briet. ann. V. c. 668. Meminit triumphu Propert. lib. 4. Eleg. 6. v. 66. Ipse Marius in Orat. ad Quirites, apud Salust. de Bell. Jugurthin. inquit: Non possum fidei causa imagines, neque triumphos, aut consulatus Majorum meorum ostentare: at si res postulet; hastas, vexillum, phaleras, alia militaria dona, praeterea cicatrices adverso corpore. Haec sunt meae imagines. De triumphis, Prolog. s. 6. Hodie Senatus legitimus. K. V. & Boxhornius in Sueron. August. cap. 35. Quid sit, dicemus die 9.

19 Denique prima die cujusvis mensis sacra Romae fiebant Superis Dijs. Plutarch. Rom. qq. 24. & cum hostijs maximis, idest, eximijs, praestanti corpore, vel electis e grege. Macrob. 3. Saturn. cap. 5. Rosin. lib. 3. cap. 33. aut praeter integritatem & speciem, unius coloris; ut placet Natal. Com. lib. 1. cap. 10. Qui Dij Superi vel Selecti, dicit brevi Ennius:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Dia, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Vide plura apud Dempster in cap. 3. lib. 2. Rosin. Martian. Capell. de Nuptijs Mercur. & Philolog. Natal. Comit. lib. 2. a cap. 1. & Augustin. 4. Civit. cap. 23. de victimis aggregat optima Stuck. a cap. 117. Sacrific. Gentil. Dijs Superis sacra fiebant oriente Sole; sicut inferis, occidente: etiam coronabantur victimae, altaria, sacerdotes & circumstantes, qui albis vestibus, aliquando purpureis, culti. Cornua tunc quoque victimarum rigeant inaurata. Cicer. 2. de Natur. Deor. Homer. 10. Iliad. v. 294-3. Odyss. v. 374. Virg. 5. Aeneid. v. 366. & lib. 9. v. 627. Ovid. 15. Metam. fab. 2. Plutarch. in Paul. Emil. Plin. lib. 33. cap. 3. Deorum honori in sacris (ait) nihil aliud excogitatum est; quam ut auratis cornibus hostia, majores duntaxat, immolarentur.

Huc taurus ingens fronte torva & hispida sertis revinctus, aut per arcos floreis,

Aut impeditus cornibus deducitur; Necnon & auro frons coruscat hostia, Seraeque fulgor bractealis insicit.

Prudent. accinit Peristeph. a v. 3213. Aliquid indicatur, Act. 14. 12. De locis pro differentia Deorum, perstrictim Fest. Pomp. Dijs Superis (inquit) in altarijs, Terrestribus in terra, Inferis in effossa humo sacra fiebant. Cui sacra hac die & mense erat Juno.

20 Ab Aegyptijs sumpsit Graecia, & a Graecis morem surripuere Romani. Inolevit apud Atticos, maxime Athenienses, quolibet mense Deorum uni ex duodecim Magnis, sacra solemnissima facere; quae sacrificia a victimis dicebantur. Dodecades, quia ex duodecim animalibus fiebat sacrum: quod quidem spectabilius, quoniam diversae speciei cuncta, & unicuique Deorum gratiora, eo quod a singulis electa, & illis singula sacra; uti aquila Jovi, Apollini accipiter, columba Veneti, pavo Junoni, anser Vestae, draco Minervae, vultur Marti, vitula Cereri, aries Mercurio, leo Vulcano, equus Neptuno, canis Hecatae, seu Lunae. O quantum est in rebus inane! Adi Gyrard. Syn. tagm. 17. n. 51. Graeci universi 1. die Mensis inter Numina, Phoebum maxime colebant. Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 18. Haec sacra, quia in mensis principio dicebantur Numenia. Plutarch. Roman. qq. 24. & Meurf. in Graec. feriat. lib. 4. Causa, quia Apollo lucis Origo, utpote Sol. Quare Plutarch. de Vitando ar. alien. vocat diem mensis primum, Diem Solis sacratissimum. Certamen tunc fiebat ludicrum in aede Minervae, quae erat in Arce Athenarum, quo cives ascendebant, vota facturi; ut Urbi publice, & sibi privatim fausta toto insequentem mense precarentur. Demosthen. Orat. 1. in Aristogiton. Illa die offerebant draconi, qui alebatur in arce, ob Eriethonij memoriam, placentam e melle. Herodot. lib. 8. cap. 11. fiebantque illo die panes, dicti Numenij, idest, primordiales, cum varijs figuris. Meurf. d.

21 Idem ferè apud Lacedaemones. Hac die, primoque singulorum mensium, vina selecta in libamina, ac pecora in sacrificia, tradebantur sacrificulis a Regibus, vel Ephoris. Plutarch. in Lycurg. Herodot. lib. 6. cap. 14. inquit: Has dignitates Regibus spartiate tribuerunt: duo scilicet sacerdotia, Jovis Lacedaemonij & Jovis caelestis, utentibus quotcumque pecoribus liberis, quorum immolatorum pelles omnes & tergora accipiant. Singulis quoque Kalendis instantis mensis singula pecora utrique e publico dantur, Apollini immolanda, & farinae medimnus, idest, sex modia, & vini Laconicus quartarius.

Prudent.

Victime dodecades.

Animalia in victimis singulorum Deorum.

Numenia.

Dracone in arce Minervae.

rius. Tuncque fiebat convivium in trivio. Haec festivitas communis Graeciae universae. In novilunio cujusvis mensis sacra noctu fiebant Hecatae in trivjs: ibique divites coenam exponebant, ut pauperes eo convenientes vorarent; & crederetur Hecatem, si ve Lunam, aut Dianam, in convivium paratum descendisse de caelo. Gyrard. Syn. tagm. 12. n. 8. Chartar. in Dian. fol. 76. Natal. Comes, d. lib. 3. cap. 15. & Aristophan. in Pluto, a v. 2011. dicens:

Ex Hecate licet cognoscere, An discere, quam famescere melius. Juber enim ipsa Habentes & divites, coenam singulis mensibus exponere:

At pauperes rapere, vel antequam exponatur. In hac coena multoties apparebat forma horribilis, foeminae specie ac serpentino capite. Suid. verb. Hecate. In trivio exposita coena, quia a Cerere illa in trivio exposita: in cuius memoriam nonnunquam in novilunio coena illi parabatur opipara, ad quam incognita accedebat statura magna & procerà, viperinis ornata capillis, serpentinis pedibus, fuccincta canibus. Lucian. in Pseudophil. Unde Virgil. 4. Aeneid. v. 609. Nocturnisque Hecate trivjs ululata per urbes.

Natam alij sinxerunt a Jove ex Cerere, quam, quia valida viribus, vastoque corpore, mater misit ut Proserpinam vel in inferno quaereret; ibique cum invenisset, sponte mansit, praefecta inferorum facta, unde egressa uti ex inferno, territat homines, in suam coenam accedentes. Natal. Com. d. Hac de causa surgentes a nocturnis convivijs, ut turo domum redire possent, referebant fermentum (quod dicebant Apomagdalian: hoc est, zymomam, in qua absterlis ciborum sordibus, maxime pinguium, haerebat cunctorum eduliorum sapor) ut obvijs mitterent Hecates canibus. Athen. 4. n. 8. Bulenger. 3. de Convivijs, cap. 34. & Coel. Rhodigin. lib. 28. cap. 1.

22 Haud cessant fabulae. Deam Triviam dicebant, quia extra urbes sacra: & simul Hecatem (Graecè Centum) quia centum placabatur hostijs, unde Hecatombe: vel quia centum ei altarijs viridi a cespite factis sacrificabant, ut ait Chartar. d. fol. 72. vel quia animas insipientium circa littora Cocytii annis centum errare faciebat.

Virgil. Centum errant annis, volitantque haec littora circum.

Virgil. 6. Aeneid. v. 329. Imago erat tribus gladijs, tribus facibus, tribus faciebus, tribus capitibus apri, canis & equi (supra Tom. I. Ephem.

Sacra Hecate.

Aristoph.

Virgil.

Quid apomagdalian?

Unde Hecatombe?

Virgil.

Imago Hecates.

qua calathi frugibus & floribus) tribus gladijs, tribusque flagellis; tuncque dicebatur Epipyrgidia. Euseb. 3. de Preparat. Evangel. cap. 3. Kircher. Tom. 2. Oed'p. p. 2. Class. 11. cap. 6. Chart. d. fol. 78. Brevique Prudent. in Symmach. a v. 451.

Imperiat Furis, & dicitur iura Megea: Si verum quaris, Trivia sub nomine demon Colitur.

Item Ovid. 7. Metam. fab. 26. ubi Hecates ora describit in tres vergentia formas. A Suida dicitur Phantasma: quantum auguror, mythologicè nil aliud, quam laesa conscientia. Dixerunt praeterea Antiqui (subdit Chartar.) Hecatem, ijs qui maximo aliquo dolore opprimuntur, spectrum immittere, eo quod subinde in alias atque alias formas mutaretur.

Hinc saepe visa canis, equus, aper, foemina speciosissima, quae Empusa dicebatur, quod uno incederet pede. Gyrard. Syn. tagm. 12. n. 12. Dion Chryostom. in Fab. Libyca, ex quo Pier. Valerian. lib. 14. cap. 24. Chart. quò dudum, Nocturne Tom. 4. T. 5. n. 66. & T. 13. a n. 2. His ergo formis describitur conscientia vulnerata a Poetis: Virgil. 6. Aeneid. v. 743-8. v. 703. Plaut. in Mostell. Act. 3. scen. 1. v. 13. Senec. in Trojest. v. 330. Juvenal. Satyr. 13. v. 3. Sic enim patitur suos quique Manes.

23 Alij Hecatem, Lunam appellant, si ve Dianam; de qua Virgil. 4. Aeneid. v. 511. accinit:

Tergeminamque Hecatem, tria virginis ora Diana.

Idest, Lunae nascentis, plenae, ac deciduae. Videtur terque suas eadem variare figuras. Quapropter nonnunquam difficile Lunae aptare congruam vestem, ut diximus ex Creobulo, Tom. 1. T. 3. D. 5. n. 5. Narrat etiam fabulam Plutarch. in Sapient. Convivio, & Dempster. in Rosin. cap. 8. lib. 2. Exofa Latonam, filiam ornantem, eo quod modo facie plena, modo femicla & falcata, modo nulla, ut ait Plin. lib. 2. cap. 9. quae quidem cum proprios defectus, matris labores agnosceret, erubuit, & per tres dies continuos suffuso pudore latuit; quem morem singulis mensibus inviolatè custodit. Hi sunt Hecates status: in primo pingitur aurata, candida veste, accensaque face, quam manu gestat & gestit. In secundo cum calatho floreo & fructifero: in tertio vero, quasi vetula sub obscuris vestibus. Ita ergo virgo, conjux, vidua. Chartar. d. fol. 77.

Cum Luna est, sublustri splendet amictu: Cum subcincta jacit calamos, Latonia virgo est:

Cum subnixa sedet folio, Plutonia conjux.

Epipyrgidia.

Prudent.

Conscientia laesa.

Empusa.

Virgila.

Luna imago.

Prudent.